

BESLUTANDE
Rektor

HANDLÄGGARE
Peter Liljenstolpe

Ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor

Rubricerad pro memoria remitterades 2024-01-25 till Mälardalens universitet, som har anmodats att senast 2024-02-14 yttra sig över avsnitten 7.1 och 7.2. (ss. 37–43). Avsnitten omfattar den särskilda utredarens förslag om (1) att kompetens i säkerhetsfrågor bör beaktas vid nominering av de ledamöter i lärosätenas styrelser som regeringen utser samt (2) ett tydliggörande av styrelsernas ansvar avseende verksamhetens säkerhet. Detta yttrande begränsar sig därför till dessa avsnitt.

Undertecknad rektor har tidigare i skrivelse tillsammans med övriga rektorer för Sveriges universitet och högskolor framfört kritik mot regeringens beslut att förkorta mandatperioderna för de externa ledamöterna i de statliga lärosätenas styrelser från tre år till 17 månader då detta riskerar utgöra hot mot lärosätenas självständighet och mot den akademiska friheten. Rektorerna påtalade även att det finns bättre sätt att försäkra sig om att lärosätena innehar förmåga att fatta väl avvägda beslut i viktigare frågor om verksamhetens säkerhet än att styrelseledamöter ska inneha expertkompetens på säkerhetsområdet. Rektorerna pekade även på det principiellt problematiska med en ökad politisk styrning över vilka som ges förtroende att sitta i lärosätenas styrelser.

Med denna bakgrund, men också med hänsyn tagen till hur utredaren gjort kloka överväganden för att anpassa sitt uppdrag till lärosätenas villkor, vill Mälardalens universitet lämna följande kommentarer.

Nomineringspersonernas uppdrag (s. 37–40)

Utredaren föreslår att

”Nomineringspersonerna bör ges i uppdrag av regeringen att vid nomineringen av ledamöter beakta att det i styrelsen som helhet finns allmän kompetens i säkerhetsfrågor. Detta bör gälla utöver dagens uppdrag att förslaget till ledamöter ska avse personer med kompetens och erfarenhet från verksamhet av betydelse för högskolans uppdrag enligt högskolelagen och att en jämn könsfördelning ska beaktas i förslaget.”

Universitetet har inget att invända mot förslaget, förutsatt att det, i enlighet med utredarens slutsatser, inte finns ”behov av att peka ut en specifik expertkompetens

bland styrelsens ledamöter” men att det snarare är ”av vikt att styrelsen utifrån en bred och väl balanserad kompetensbas kan hantera och övergripande bedöma strategiska frågor som gäller säkerheten vid lärosätet”.

Som utredaren påpekar bör kompetens i ”*sammanhanget lika gärna förstås som exempelvis erfarenhet från arbete i ledningen för ett företag, som myndighetschef eller motsvarande, i vilken personen har haft övergripande ansvar för verksamhet där frågor av komplex karaktär och säkerhetsfrågor har varit aktuella och diskuterats.*” Här bör givetvis hänsyn tas till de olika lärosätenas profil och hur säkerhetskänslig verksamhet man bedriver.

Redovisning av överväganden (s. 40f.)

Utredaren föreslår vidare att

”Nomineringspersonerna bör redovisa att, och hur, frågan om kompetens i säkerhetsfrågor har beaktats.”

Universitetet har inget att invända mot att nomineringspersonerna instrueras att i sin redovisning av hur förslaget till styrelseledamöter tagits fram visa hur frågan om kompetens i säkerhetsfrågor har beaktats, liksom man har att redovisa överväganden kring andra kompetenser.

Styrelsens mandatperiod (s. 41)

När nu lärosätesstyrelsernas mandatperiod förkortats enligt regeringens senaste beslut, har premisserna –som utredaren också konstaterar – för styrelseledamöterna att sätta sig in i universitetets verksamhet försämrats.

Det är universitetets uppfattning att ledamöterna bör ges så bra förutsättningar som möjligt att intyga att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat och myndighetens ekonomiska ställning och att de externa styrelseledamöterna kan bidra med stabilitet och kontinuitet. Universitetet menar därför att mandatperioderna bör återgå till att vara tre år, och att mandatperioden bör löpa från 1 maj år 1, till 30 april år 3. Som en konsekvens bör därför nästa styrelseförordnande löpa 1 oktober 2024–30 april 2028.

Universitetet vill samtidigt framhålla vikten av att regeringen tydligt instruerar nomineringspersonerna inför nomineringsprocessen 2024 vilka bestämmelser som ska gälla.

Styrelsens ansvar (s. 42)

Utredaren föreslår att

"Det bör förtydligas i högskoleförordningen att styrelsen har att besluta i viktigare frågor om verksamhetens säkerhet. Regeringen bör säkerställa att lärosätena årligen övergripande redovisar hur de arbetar med säkerhetsfrågor"

Förslaget innebär också att det som en konsekvens görs ett tillägg i högskoleförordningen:

"Vidare ska styrelsen själv besluta" ... "2. i viktigare frågor om verksamhetens säkerhet."

Universitetet har inget att invända i sak mot detta tillägg, men menar att uppdraget redan ryms i det ansvar styrelsen har avseende intern styrning och kontroll i enlighet med bestämmelser i myndighetsförordningen och högskoleförordningen, samt att risker som är relaterade till säkerhetsområdet ska identifieras i lärosätenas arbete med riskanalys, åtgärder, uppföljning, och dokumentation enligt förordning om intern styrning och kontroll (2007:603). Vad gäller de lärosäten som inte omfattas av denna förordning gäller ändå att de omfattas av Riksrevisionens löpande granskning som innefattar systematik för övergripande förståelse för intern styrning och kontroll i enlighet med internationell revisionsstandard (ISSAI 1315).

Universitetet har därför heller inget att invända emot förslaget om årlig redovisning av hur man arbetar med säkerhetsfrågor. I själva verket görs detta i praktiken sedan ett antal år såväl vid myndighetsdialoger, som svar på återrapporteringskrav i regleringsbrev, i årsredovisningar och i Riksrevisionens granskningar.

Beslut att avge detta yttrande har fattats av undertecknad rektor efter föredragning av säkerhetschefen Peter Liljenstolpe i närvaro av biträdande universitetsdirektör Per Anders Nilsson Strandberg. Samråd har skett med universitetsstyrelsens ordförande Eva Durhán och vice ordförande Samuel Engblom.